

► Navazují na podnětný článek Ing. Jiřího Klavdivy, CSc., uveřejněný v Reliant Logistic New č. 2/2007, na téma Hlavní trendy na paletovém trhu a pro svůj příspěvek si vypůjčují název rubriky z jeho textu. Je určitě na místě tuto zanedbávanou oblast v smluvní úpravě poněkud pozvednout a tak jak je nám známá zkušenost z jiných zemí, snažit se o určitá pravidla, která pomohou zlepšit pozice účastníků přepravních smluv, v rámci nichž se realizuje manipulace s paletami.

1. Zásady pro používání palet

Využití palet velmi usnadňuje přepravu a manipulaci se zbožím a kromě toho přináší urychlení těchto operací a jejich zlevnění. Jednotky se zbožím mohou být dobře manipulovány a dochází také ke snížení výloh balení, což všechno umožňuje zajišťovat přepravu lépe a „just in time“. Také skladování a další rozdělování zásilek je tímto postupem příznivě ovlivněno. Předpoklad pro optimální oběh při přepravách na paletách je uzavřený přepravní řetěz, který sestává svými jednotlivými články ze speditérů dopravců, provádějících dopravců, zasilatelských příjemců a konečných příjemců. Je třeba rozeznávat od tohoto dopravního řetězce, obchodní řetězec, který zpravidla sestává z odesílatele a příjemce. Zde je třeba hledat výchozí bod, abychom se dostali k uzavřenému paletovému systému, neboť nakonec odesílatel dává k dispozici zpravidla své zboží pro příjemce na paletách.

2. Definice palety

Je uvedena v řadě předpisů, a to jak v předpisech národních, tak i v předpisech mezinárodních. Pod pojmem palety se rozumí taková forma uložení zboží, která umožňuje, aby zboží mohlo na tomto prostředku být účelně uloženo a mohlo tak být přepravováno jako ložní jednotka s tím, že je možno s ní manipulovat příslušným zařízením, vhodně a úsporně ji ukládat ve skladu za pomoci mechanických zařízení. Paleta jako taková je rovněž přepravovaným zbožím, které je odesílatelem disponováno k účelům jejího využití k přepravám zboží tak, jak je definováno v Úmluvě OSN z 24. 5. 1980 o multimodálních přepravách zboží.

3. Zařazení příslušného ustanovení o paletách do smlouvy

Není dána žádná zákonná regulace o právní povaze smlouvy o paletách, takže je nutno vycházet z jednotlivých typů smluv, v nichž bude důvodné, aby obsahovaly příslušnou doložku o paletách. Zejména půjde o smlouvu kupní, smlouvu o přepravě, smlouvu o nájmu a smlouvu o půjčce, dále pak o smlouvu o přepravě,

kde se budeme setkávat s ustanoveními o postupu s paletami.

4. Zásady pro obchodní podmínky při výměně palet

1. Zasilatelská nebo přepravní smlouva, která v sobě zahrnuje výměnu palet, tj. tedy upravuje jejich vrácení, není řešena žádnou obchodní zvyklostí, není-li nic ujednáno, nevznikají žádné povinnosti dopravce v ohledu na tyto přepravní prostředky. Přepravní smlouva je tedy splněna dodáním paletované zásilky.
2. Předání palet se závazkem jejich zpětného vrácení může příkazce sjednat s dopravcem jen tehdy, jestliže je postaveno jako jisté, že příkazce před uzavřením přepravní smlouvy zaváže příjemce paletovaného zboží k připravení palet stejného počtu, druhu, a kvality tak, aby tyto byly vráceny odesílateli. Příjemce tak přistupuje na závazek zpětného vydání palet jako na svůj smluvní závazek vůči odesílateli palet se zbožím.
3. Jestliže obchodními podmínkami nebo individuálním ujednáním bylo dohodnuto zpětné dodání palet, např. na základě paletovaného listu, pak platí následující: jestliže tedy dopravce dodá palety zpět svému příkazci, pak toto dodání palet, včetně vykonání přepravní cesty, na místo, kde palety budou znovu využity naložením zboží, pak tento úkon dopravce je nutno zaplatit, a tedy dohodnout v přepravní smlouvě odpovídající ustanovení. Dopravce přistavuje svému příkazci tyto palety jako půjčku pro jeho dispozici k naložení dalšího zboží a odesílatel se má postarat o to, aby na základě dohodnutého obchodního kontraktu příslušný příjemce vrátil palety stejného druhu a jakosti dopravci přímo na jeho stanovišti nebo v dohodnuté lhůtě, např. 14 dnů. Vrácení palet je tzv. donosný dluh. Je proto třeba, aby byl hrazen odesílatelem.
4. Jestliže dopravce převezme od odesílatele palety a je to dohodnuto s právní účinností, že budou dodány palety stejného druhu, počtu a kvality odesílateli, pak toto vrácení je zavazujícím jen tehdy, když příjemce předá stejný počet, druh a kvalitu palet bezprostředně na místě vykládky dopravci, který zásilku doručil. Zpětné dovezení palet je hrazeno odesílatelem jako vedlejší závazek, vyplývající z přepravní smlouvy. Jestliže ovšem dopravce doveze zpět menší počet palet příjemci, pak je toto menší množství třeba vypořádat odpovídající úhradou nedodaného počtu palet. Závazek příjemce oproti odesílateli ze závazku dodání k vrácení zbývajících palet zůstává nedotčen. Nárok na vrácení proti dopravci není dán.
5. Totéž platí, když palety, předané odesílatelem nebo zasilatelem zcela nebo zčásti

jsou dodány na jiné místo vydání. Také zde musí být vypořádána úplata za provedenou přepravu palet.

6. Jestliže byla dohodnuta účinná smlouva o vratné přepravě palet, a jestliže byl vyhotoven také účinný paletový doprovodný doklad, pak zpětné vydání palet se stává hlavní povinností příjemce oproti příkazci z daného obchodního kontraktu. Paletový dlužník je pak v tomto případě příjemce. Jestliže nevydá tento příjemce palety stejného druhu a jakosti zpět, pak odstupuje dopravce závazek k vrácení palet vzniklý na základě paletové smlouvy příjemce na příkazce. Nárok na náhradu škody oproti dopravci je vyloučen.
7. Jestliže je uzavřena účinná smlouva o zpětném vrácení palet, pak se rozumí, že jde o vrácení v přiměřené lhůtě, pokud možno po 4 týdnech a takto sjednaný termín je považován za splatný. Může se ovšem stát, že takto stanovený termín k vrácení palet nevyhovuje a vrácení palet není také uskutečnitelné, protože příjemce není s to, aby palety včas vrátil, pak nevznikají z této smlouvy žádné nároky na náhradu škody proti dopravci. Pokud jsou v určitém dlouhodobě trvajícím „dlužnickém“ vztahu sjednány smlouvy o vrácení palet, pak je na místě, aby byly prováděny eventuálně měsíčně odsouhlasení salda tohoto prodlení ve vrácení palet.
8. Jestliže dopravce nemůže dostát svému závazku ke zpětnému vrácení palet, a sice z důvodů, které nejsou na jeho straně, pak není dán důvod ani pro smluvní pokutu z důvodů výpadku využití palet ani není dán důvod k uplatnění náhrady škody z důvodu tohoto prodlení vůči dopravci. Jestliže v obchodních podmínkách smluvního partnera jsou stanoveny formulace, které tomuto postupu odpírají, pak dopravce bude uplatňovat důvodně proti tomu své námitky.
9. Promlčení nároku na zpětné vydání palet se řídí podle použitelného práva v dopravě buďto dle národní nebo mezinárodní úpravy, přičemž je třeba vzít v úvahu ustanovení čl. 32, odst. 1, písmeno c), Úmluvy CMR. Lhůta pro uplatnění nároků je odpovídající přepravnímu právu, zpravidla činí 1 rok.
10. Dopravce neodpovídá za škody z důvodů nedostatečného naložení zboží na palety, resp. palet na vozidlo, pokud vozidlo sám nenakládá.
11. Jsou-li palety nakládány odesílatelem, s fóliemi uzavřeným nákladem, a dojde k poškození zboží nacházejícího se na paletách, pak se jedná o nedostatek balení, za který odpovídá příkazce. Totéž platí, jestliže odesílatel zboží naloží zásilku na poškozenou paletu a z tohoto důvodu vznikne na paletovaném zboží škoda. Je ovšem předpokladem, že dopravce pře-

zkoumal ve smyslu čl. 8 odst. 1a a 1b Úmluvy CMR při převzetí zásilky správnost údajů uvedených v nákladním listě a vnější stav zásilky a balení (palet). Nedostatky na zabalené zásilce, které jsou zjevně viditelné a které nebyly zaneseny do nákladního listu CMR, jdou k tíži dopravce, leda že dopravce prokáže, že nemohl přezkoumat obsah palet. Pak tady platí klausule, že zboží bylo převzato bez možnosti kontroly počtu kusů, jelikož paleta byla zabalena zavařenou fólií a obsah nebylo možno přezkoumat.

Příslušná smluvní ustanovení, která řeší popsané vztahy v oboru paletového hospodářství, byla začleněna do Všeobecných přepravních podmínek IRU, které v anglickém a českém znění byly schváleny ve smyslu paragrafu 273, obch. zák., usnesením předsednictva Sdružení Česmad Bohemia dne 29. 3. 2004. V souboru Všeobecných přepravních podmínek IRU jsou tyto podmínky zájemcům k dispozici v Transport magazínu, vydávaném Česmad Bohemia č. 9/2004, v rubrice Nákladní doprava, strana 16.

Pro jejich využití tedy postačí, aby účastníci přepravní smlouvy převzali do jejího obsahu formulaci, že pro používání palet platí ustanovení Všeobecných přepravních podmínek IRU. Je však třeba, aby účastníci přepravní smlouvy byli prokazatelně seznámeni s jejím obsahem, protože při případných sporech by nedostačovalo jen poukázání na tento oborový předpis. Jeho platnost a závaznost pro smluvní vztah a pro jeho účastníky vyžaduje, aby ta strana, která se tohoto předpisu dovolává, věrohodně prokázala, že svého smluvního partnera řádně seznámila s jeho obsahem.

Příslušnou část zmíněných Všeobecných přepravních podmínek IRU, upravující hospodaření a používání palet v silniční dopravě, v zájmu komplexnosti tohoto příspěvku zařazují níže:

4. Palety (2)

4.1 Jestliže není ujednáno jinak, dopravce není zavázán, když přepravil a dodal zboží na paletách, převzít tyto od příjemce zpět s ohledem na jejich přepravu a navrácení na místo nakládky, nebo jiné místo určené odesílatelem.

4.2 Jestliže bylo s dopravcem dohodnuto, že palety budou jím dopraveny zpět a vráceny na místo nakládky, nebo na jiné místo určené odesílatelem, platí následující pravidla:

- obnova, doprava a vrácení palet bude placeno příjemcem,
- dopravce převezme zpět jen ty palety, které mu byly vráceny příjemcem,
- jestliže druh, kvalita a nebo číslo palet vrácených příjemcem nesouhlasí s paletami, které měly být předány dopravci, uvedená odpovědnost není dotčena. V případě odměny pro dopravce, použitelnost z množství vrácených palet, by měla odpovídat množství skutečně vrácených palet,
- jestliže nebylo požadováno datum pro vrácení palet ve smlouvě o přepravě, jejich

vrácení se má uskutečnit v přiměřeném časovém termínu, pokud možno během 4 týdnů,

- odpovědnost dopravce nebude vůči němu vztahována, pokud z důvodu, které jsou mimo jeho kontrolu, je neschopen splnit své povinnosti k vrácení, nebo dodržení časového limitu pro vrácení,
 - jestliže v čase převzetí dopravcem je zboží paletováno a zabaleno v zapečetěném, nebo nezapečetěném obalu, nebo bude odsouhlaseno, že zboží je nemožno zkontrolovat. V takových případech odpovědnost dopravce nebude dotčena, pokud je následně zjištěno, že zboží a nebo palety byly poškozeny, nebo jejich počet balení, značky a čísla liší od těch údajů specifikovaných na nákladním listě,
 - pokud bylo navrácení palet odsouhlaseno v časovém rámci pokračující smlouvy o přepravě, dopravce poskytne odesílateli měsíční přehled o počtu palet převzatých a navrácených.
- 4.3 Jestliže dopravce poskytuje své vlastní palety, nebo ty, které byly dány k dispozici třetí stranou odesílateli, dodržují se následující pravidla:
- oba druhy poskytnutí palet odesílateli a jejich transport do místa nakládky zboží na palety, má být zaplacen odesílatelem,
 - odesílatel se stará o to, aby příjemce vrátil palety stejného druhu, kvality a počtu, buďto bezprostředně při návratu vozidla dopravce k další nakládkě zboží, nebo na základnu dopravce ve lhůtě do 14 dnů,
 - podmínky specifikované v § 4.2 nahoře budou použity obdobně.

(2) Pro účel těchto Všeobecných podmínek smlouvy o přepravě zboží, pojem „paleta“ se míní zařízením na plošině, na kterou se zboží může sestavit do tvaru a jednotek nákladu pro účely jeho přepravy, manipulace, skladování za použití mechanických zařízení. Toto zařízení je vyrobeno ze dvou plošin oddělené nosníkem, nebo jednou plošinou upevněnou základnou, jejich celková výška je zmenšena na minimum slučitelná s manipulací zdvihacím vozíkem příp. paletovým vozíkem, to smí, nebo nesmí mít nástavbu (omezení založené na Evropské dohodě o celním řízení pro palety používané v mezinárodní přepravě, Ženeva, 9. prosince 1960).

Při uvedení Všeobecných podmínek pro přepravu zboží po silnici – IRU, bylo sledováno, aby jejich kvalifikované formulace přispěly k jasnosti smluvních vztahů, tak aby platila zásada „clara pacta – boni amici“, tj. že dobré smlouvy dělají dobré přátele. Jejich význam lze shrnout do těchto bodů:

1. Všeobecné podmínky se stávají závaznými podmínkami pro přepravu zboží po silnici, pokud je účastníci přepravní smlouvy učiní její nedílnou součástí.
2. Jejich účinnost nastává přijetím jejich obsahu smluvními stranami.
3. Všeobecné podmínky mohou mít rovněž funkci nabídky služeb v dopravě, protože dostatečně a přesně vystihují úkony a po-

třeby smluvních stran a přístupnou formulací určují srozumitelně obsah smluvních závazků.

4. Využití Všeobecných podmínek může vést k omezení sporu, protože příslušná řešení situací, vzniklých v průběhu přepravy, obsahují ve svých ustanoveních. Nebude proto v řadě případů nutné vyžadovat rozhodnutí soudu, jelikož příslušný výrok pro sporné situace je již dán jasnou formulací Všeobecných podmínek, která nevyvolává další pochyby a postačí tedy v řadě případů konfrontovat stanoviska stran s těmito podmínkami.
5. Všeobecné podmínky upravují rovněž způsob manipulace s paletami, aby i tato oblast byla právně regulována a nezaváděla důvody k nedorozuměním a k případným sporům. Velmi důležitá je ta část podmínek, které obsahují ustanovení při zapojení zprostředkovatelů a osob jednajících jménem dopravce. To je oblast, ve které často dochází ke značnému rozladění účastníků přepravní smlouvy, kteří se někdy nesprávně považují za zprostředkovatele smluvního vztahu, aniž si uvědomili, že právní forma, kterou zvolili, je klade do pozice smluvní strany, která je odpovědnou za provedení přepravy.
6. Všeobecné podmínky přispějí také k řešení nedorozumění v otázce, kdy dopravci vzniká nárok na přepravné.
7. Stálým kamenem úrazu je otázka pojištění v přepravní činnosti. Všeobecné podmínky proto lapidárně rozlišují jednotlivé pojišťovací úkony a typy pojištění, aby bylo z přepravní smlouvy zřejmé, co je předmětem pojištění. Je třeba rozlišovat odpovědnost dopravce za zásilku, oproti po něm požadované odpovědnosti za pojištění samotné zásilky.
8. Všeobecné podmínky obsahují usnesení o soudnictví tak, aby účastníkům smlouvy připomněly možnost alternativního sporného řešení, tj. cestou rozhodčího řízení. Všeobecné podmínky poskytují účastníkům smluvního vztahu možnost jejich adaptace na zvláštní povahy přeprav tím, že účastníci se mohou dohodnout na jejich modifikovaných podmínkách.

To, co je uvedeno shora, je také obsaženo v úmyslu zákonodárce, který v obch. zák., v § 273 stanoví, že část obsahu smlouvy lze určit také odkazem na Všeobecné obchodní podmínky, vypracované odbornými, nebo zájmovými organizacemi, nebo odkazem na jiné podmínky, jež jsou stranám, které uzavírají smlouvu známé a nebo při návrhu smlouvy byly navrhovatelem k tomuto návrhu přiloženy. Přitom je velmi významné, že odchýlná ustanovení ve smlouvě mají přednost před zněním Všeobecných obchodních podmínek. Tyto závěry se plně vztahují na smluvní ujednání o paletách, takže není žádná překážka, aby pravidla pro používání palet, byla přizpůsobena specifickým podmínkám smluvního vztahu mezi účastníky.

Nejhorší alternativa je zpravidla tzv. otevřené ad hoc řešení, kdy smlouva se otázkami palet nezabývá.